

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТИМУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

© 2014 КОВАЛЬЧУК В. Г.

УДК 339.9.012.42

Ковальчук В. Г. Державна політика стимулювання конкурентоздатності промисловості в умовах економічної інтеграції

Стаття присвячена проблемам державної регуляторної політики стимулювання економічного зростання, підвищення ефективності діяльності галузей промисловості країни. Розглянуто приклади закордонного досвіду в частині державної підтримки вітчизняних товаровиробників. Показано можливі варіанти інтеграції співробітництва між країнами СНД на основі спеціалізації, кооперації, сумісної праці заради досягнення економічного зростання економік. Продемонстровано автоматизовану систему масового обслуговування споживачів, яку пропонується використовувати в структурі торговельних підприємств об'єднань. Запропоновано шляхи досягнення конкурентних переваг вітчизняних підприємств в умовах глобалізації за рахунок впровадження кластерів підприємств споживчого ринку. Виявлено їх недоліки, переваги та можливості розвитку на території України в умовах обмежених фінансових ресурсів. Визнано, що заходи бюджетно-податкової політики повинні бути налаштовані, у першу чергу, на підтримку створення об'єднань середніх підприємств легкої та інших галузей промисловості та сільського господарства, які мають потенціал розвитку. Визначено основні елементи створення державної програми підтримки і розвитку кластерної форми організації легкої та інших галузей виробництва, сільського господарства та торгівлі.

Ключові слова: бюджетно-податкова політика, конкурентоспроможність, незадовільний попит, кластери.

Рис.: 1. **Бібл.:** 14.

Ковальчук Вячеслав Григорьевич – менеджер, Комунальне підприємство (пров. Золотий, 4, Харків, 61140, Україна)

E-mail: slav_smith@mail.ru

УДК 339.9.012.42

Ковальчук В. Г. Государственная политика стимулирования конкурентоспособности промышленности в условиях экономической интеграции

Статья посвящена проблемам государственной регуляторной политики стимулирования экономического роста, повышения эффективности деятельности отраслей промышленности страны. Рассмотрены примеры зарубежного опыта в части государственной поддержки отечественных товаропроизводителей. Показаны возможные варианты интеграции сотрудничества между странами СНГ на основе специализации, кооперации, совместной работы ради достижения экономического роста экономик. Продемонстрирована автоматизированная система массового обслуживания потребителей, которую предлагается использовать в структуре торговых предприятий объединений. Предложены пути достижения конкурентных преимуществ отечественных предприятий в условиях глобализации за счет внедрения кластеров предприятий потребительского рынка. Виявлены их недостатки и возможности развития на территории Украины в условиях ограниченных финансовых ресурсов. Признано, что меры бюджетно-налоговой политики должны быть направлены, в первую очередь, на поддержку создания объединений средних предприятий легкой и других отраслей промышленности и сельского хозяйства, которые имеют потенциал развития. Определены основные элементы создания государственных программ поддержки и развития кластерной формы организации легкой и других отраслей производства, сельского хозяйства и торговли.

Ключевые слова: бюджетно-налоговая политика, конкурентоспособность, нереализованный спрос, кластеры.

Рис.: 1. **Библ.:** 14.

Ковальчук Вячеслав Григорьевич – менеджер, Коммунальное предприятие (пер. Золотой, 4, Харьков, 61140, Украина)

E-mail: slav_smith@mail.ru

UDC 339.9.012.42

Kovalchuk V. H. State Policy of Stimulation of Industrial Competitiveness under Conditions of Economic Integration

The article is devoted to problems of state regulatory policy of stimulation of economic growth, increase of efficiency of activity of industrial branches of the country. It considers examples of foreign experience in the part of state support of domestic manufacturers. It shows possible variants of integration of co-operation between CIS countries on the basis of specialisation, co-operation and joint activity for achieving economic growth of economies. It demonstrates an automated system of mass servicing of customers, which is offered to be used in the structure of associations of trade enterprises. It offers ways of achievement of competitive advantages of domestic enterprises under conditions of globalisation by means of introduction of clusters of the consumer market enterprises. The article reveals their shortcomings and possibilities of development in the territory of Ukraine under conditions of limited financial resources. It acknowledges that measures of the fiscal policy should be directed, first of all, at support of creation of associations of medium enterprises of the light and other branches of industry and agriculture, which have development potential. It identifies main elements of creation of state programmes of support and development of the cluster form of organisation of the light and other branches of industry, agriculture and trade.

Key words: fiscal policy, competitiveness, unrealised demand, clusters.

Pic.: 1. **Bibl.:** 14.

Kovalchuk Vyacheslav H. – Manager, Municipal enterprise (prov. Zoloty, 4, Kharkiv, 61140, Ukraine)

E-mail: slav_smith@mail.ru

Розвиток глобального ринку зумовлено ростом економічної інтеграції країн на принципах спеціалізації у виробництві та реалізації товарів і послуг. Проблеми відкритості економіки безпосередньо пов'язані із зовнішньою міжнародною торгівлею як формою відношень між країнами світу в економічній галузі.

Досить актуальною є проблема досягнення і реалізації конкурентних переваг галузей промисловості Україні як важливіших чинників впливу на побудову відкритої економіки і можливість свободно і впевнено рухатися в напрямку міжнародного конкурентного середовища. У цьому зв'язку предметом розгляду є виявлення та реалізація потенціалу

конкурентоспроможності вітчизняних підприємств окремих галузей промисловості та визначення ролі і меж державної регуляторної політики у їх розвитку і підтримці.

Різним напрямом розвитку теорії міжнародної торгівлі в галузі побудови конкурентних переваг присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених (Гаврилюка О., Макогон Ю., Фісуна Ю., Тищенко О., Грязнові А., Портера М., Фреунда С., Жиларда Л.). Вибір і подальший розвиток даних концепцій теорії торгівлі з урахуванням національних, географічних та інших чинників території може істотно впливати на формування напрямку економічного розвитку країни, встановлення визначених позицій у міжнародному торговому середовищі.

Важливою є проблема стимулювання побудови і модернізації підприємств, досягнення їх конкурентоспроможності з урахуванням впливу їх галузевої належності, розмірів (малих, середніх і великих) і розміщення в регіонах України з різною традиційною територіальною та економічною структурою. Вирішення цього питання досить важливо для усунення територіальних диспропорцій, досягнення сбалансованості розвитку між східними старопромисловими і західними переважно аграрними регіонами України.

Метою статті є дослідження і обґрунтування концепції побудови конкурентних переваг підприємств окремих галузей виробництва за рахунок створення ефективної системи їх управління та визначення основних напрямків державної інвестиційної політики для цілей стимулювання розвитку і діяльності суб'єктів господарювання.

Розвиток глобального ринку зумовлено зростанням економічної інтеграції країн на принципах спеціалізації у виробництві та реалізації товарів і послуг. Зміцнення позицій на міжнародному ринку, досягнення стійкого економічного зростання в середньостроковій і довгостроковій перспективі залежить від вибору і практичної реалізації напрямку теорії міжнародної торгівлі.

На даний час в умовах міжнародної фінансової кризи торгова політика України, як і інших країн – представників трансформаційної економіки повинна ґрунтуватися на принципах лібералізації та розумного протекціонізму для захисту вітчизняного виробника, не вживаючи жорстких заходів, які обмежують імпорт.

У жовтні 2011 р. у Санкт-Петербурзі було підписано договір про Зону вільної торгівлі серед країн СНД з перспективою побудови і розширення Митного союзу. Договір вступив у дію 20 вересня 2012 р. після його ратифікації першими країнами-учасниками: Білоруссю, Україною та Росією [9]. Потенційно цей договір відкриває великі можливості у сфері розвитку торгівлі між країнами Співдружності: розширення товарообігу і підвищення ефективності національної економіки. Але у міжнародному торговому середовищі не підтримуються такі методи торгової політики. Американський економіст Каролайн Фреунд пише про негативні наслідки регіоналізму. Він констатує на прикладі торгових відношень між підприємствами США і країн Південної Америки, що торгівельні домовленості, які несуть економічні вигоди країнам-учасникам, перешкоджають розвитку торгівлі з країнами-неучасниками. Це відображається на підвищенні торгових тарифів, зменшенню квот для неучасників торгових домовленостей [7].

Незважаючи на це, через фінансову кризу світовий ринок захлюстує нова хвиля протекціонізму. Хоча на саміті у Вашингтоні було прийнято декларацію, в якій зазначено ідею відмови від протекціонізму, але все більше стран – представників «великої двадцятки» демонструють підтримку національної економіки. Так, Франція відкрила фонд для інвестицій у 7,6 млрд дол. для захисту свого виробника. У США планується пакет державної допомоги для своїх автовиробників [14]. СОТ відмовляє у проханні Бразилії та Індії відмінити європейські тарифи на імпорт сільськогосподарської продукції та американську систему дотацій фермерам в обмін на відкриття у США і ЄС своїх ринків [12]. У законі «Про промислову політику Європейського союзу», прийнятому 10 липня 2013 р., йдеться про модернізацію політики державної підтримки виробництва шляхом довгострокового інвестування ринку. Одна з ініці-

тив Європейської комісії – допомога у створенні малих і середніх підприємств та їх розвиток [11]. У відношенні стимулюючої фінансової політики Верховною Радою і урядом України були прийняті заходи, щодо створення сприятливих умов для розвитку легкої промисловості: звільнення від податку на прибуток на десять років, введення спрощеної системи оподаткування і т. п. Цілоком очевидно, що для істотного підвищення конкурентоспроможності, ефективності діяльності підприємств легкої промисловості України недостатньо прийнятих заходів. Вони ефективні на етапі, коли підприємства набирають обертів. На даний час, на нашу думку, необхідна активна стимулююча політика. Однак представники Міністерства економічного розвитку України, які безпосередньо займаються проблемами галузі, засвідчують, що надані пільги для підприємств легкої промисловості можна характеризувати, як максимально можливі, до яких досить критично ставляться у представництві СОТ. Таким чином, можна констатувати, що Запад демонструє політику подвійних стандартів по відношенню до країн з трансформаційною економікою.

Вважаємо, що за таких умов вигоди від зовнішньої торгівлі можуть бути досягнуті, насамперед, при розширенні співробітництва з країнами СНД на основі спеціалізації, кооперації підприємств. Зокрема можлива співпраця з підприємствами, які спеціалізуються на виробництві товарів галузей легкої промисловості як мобільної, гнучкої, з високими показниками швидкості товарообігу. Азійські країни Співдружності, розвиваючи галузі національного господарства з конкурентним потенціалом (невеликими витратами виробництва за рахунок відносно дешевої робочої сили в даних районах) зможуть стати основними постачальниками дешевої та якісної сировини для підприємств текстильної галузі. Так, найбільший виробник сировини для текстильної промисловості (бавовни) в СНГ – Узбекистан. Зараз значна доля бавовни-волокна Узбекистану йде на експорт, яка є важливою статтею валютних накопичень. Державною програмою розвитку експортного потенціалу Узбекистану передбачено зниження долі бавовни-волокна у експорті з урахуванням розвитку бавовняно-переробних виробництв усередині країни. Бавовняні тканини в Узбекистані також активно використовуються на вітчизняних швацьких фірмах. Але вигляд та експлуатаційні властивості виробів, вироблених із тканин, у складі якої якісна, але чиста бавовна, не відповідають попиту споживачів. Підвищення якісних показників виробів і розширення їх асортименту можливо за рахунок зміни технології виробництва, шляхом додавання у склад тканин синтетичного волокна, виробництво якого можливо розвинути на українських підприємствах. Тому цілоком можлива побудова спільних підприємств Узбекистану і України, що забезпечить виробництво і пропозицію привабливої конкурентоздатної продукції на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Стан легкої промисловості України зараз не на кращому рівні. Основна проблема виробництва – сировинні ресурси. Великі ціни на тканини, застаріле обладнання і технології впливають на коштовність збуту виготовленої продукції і обмежують попит на товари вітчизняного виробництва, зменшуючи їх конкурентоздатність. В умовах, які склалися, підняття ефективності роботи підприємств галузей легкої промисловості потребує державної підтримки.

Американський економіст Пол Кругман пише про те, що у США для підтримки конкурентоздатності товарів ви-

користується субсидіювання заробітної плати робітників. Однак така постійна підтримка виробників є перерозподілом частини засобів платників податку, що негативно впливає на соціальну політику підприємства [8].

У цьому зв'язку вважаємо доречним запропонований автором шлях до відродження легкої промисловості України за рахунок інвестування створення нових і модернізацію діючих середніх підприємств легкої промисловості та побудова на їх базі об'єднань (кластерів) під управлінням оптово-роздрібних фірм [2]. Конкурентною перевагою діяльності об'єднання підприємств під управлінням оптово-роздрібною фірми є залучення ефективної автоматизованої системи масового обслуговування споживачів (рис. 1). Дані вивчення і визначення реалізованого та незадовільного попиту, отримані у торговельних підприємствах (крамницях), передаються у відділі оптово-роздрібною фірми. Це початкові дані для регулювання завозу товарів. Технологічні відділи узагальнюють отриману інформацію і вживають заходи для завозу до крамниць недостатніх товарів із бази оптово-роздрібною фірми, а також розробляють додатковий заказ для підприємств на виробу, які не виробляються, але на які були отримані запити у крамницях від споживачів. Коректування асортименту продукції, кількісних і якісних показників може відбуватися під впливом збурень – чинників зміни кон'юнктури ринку: напрямків моди, рівня грошових доходів населення, валютного курсу тощо.

Завдяки безпосередньому зв'язку органу що управляє (фірми) з виробництвом і споживачем через роздрібні торговельні підприємства, система дозволяє гнучко реагувати на обурення і сигнали зворотного зв'язку, своєчасно здійснювати регулюючу дію на основні елементів системи: виробництво і торговельну мережу з метою недопущення ринкових проблем, наприклад затримання обігу чи збільшення наднормативних запасів, зростаючий попит при відсутності належного асортименту. Крім того, такі гнучкі виробничі системи, з використанням інформаційних технологій запобігають загрозі зі сторони продуктів-замінників, забезпечуючи швидку зміну асортименту продукції. Використання прогресивних інформаційних технологій піднімає перепони для проникнення в галузь згаданих продуктів, забезпечуючи конкурентні переваги [3].

Представлена система за своєю суттю є стабілізаційною. Вона налаштована на регулювання і стабілізацію заданих основних параметрів виробництва і споживання

залежно від впливу факторів внутрішньої та зовнішньої мережі та досягнення зіставлення макроекономічних показників – попиту і пропозиції. На наш погляд, використання таких систем управління виробництвом особливо ефективно в період економічних спадів – з метою недопущення зниження обсягів виробництва, товарообігу, прибутковості.

Запропонована система управління процесом масового обслуговування буде сприяти найбільш повному задоволенню потреб споживачів в галузі, яка забезпечується товарами розширеного асортименту і споживчих ознак. При цьому реалізуються вимоги кожного покупця, що в умовах розгалуженої торговельної мережі буде сприяти значному збільшенню споживання і товарообігу.

Значне нарощування обсягів виробництва приведе до ефекту масштабу. Зниження витрат на одиницю випуску при нарощуванні обсягів виробництва і, як наслідок, встановлення конкурентних цін, дасть дозвіл виходу виробникам на світовий ринок [9].

Французький економіст Люс'єн Жильярд стверджує, що за умови оптимального налагодження зв'язку між споживанням і виробництвом невеликі доходи виробництва можуть в майбутньому стати наслідком досягнення високих показників відтворення [6].

Автором пропонувалось створення таких об'єднань у різних областях України з урахуванням регіональні особливостей територій. Але на даний час, в умовах обмежених фінансових ресурсів держави, можлива побудова таких кластерів в окремому регіоні, наприклад у Харківській області – як старопромислової з великим людським і науковим потенціалом. До речі, британський економіст Майкл Портер пише, що кластери за розмірами різняться від одного міста до країни. У деяких галузях вони можуть приймати форму малих і середніх підприємств (на прикладі італійських виробників взуття). Портер стверджує, що кластери загального орієнтування, розташовані в деякій географічній області, здібні розростатися, виходячи за розміри місцевого ринку, і можуть стати джерелом довгострокового економічного зростання. Для підвищення продуктивності праці, розвитку технологій кластер повинен зростати [3]. Тому в майбутньому пропонується поступове створення таких об'єднань в більшості областей України. Їх діяльність, на основі справедливої конкуренції, дозволить досягти найбільш високого показника бюджетного мультиплікатора.

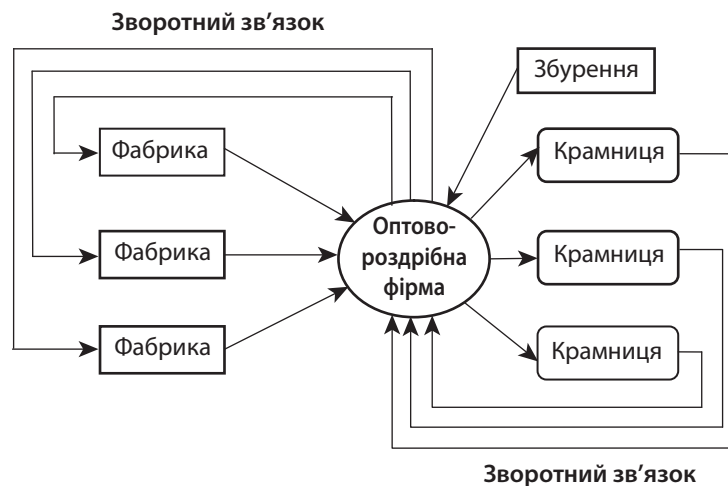

Рис. 1. Автоматизована система масового обслуговування споживачів

У цьому зв'язку державні інвестиції можна розглядати як важелі впливу на обсяг національного виробництва, що забезпечує економічне зростання [1].

Таким чином, діяльність об'єднань середніх підприємств легкої промисловості під управлінням оптово-роздрібних фірм з використанням системи управління масового обслуговування споживачів можна вважати конкурентною перевагою галузі.

Зараз ринку товарів легкої промисловості України перешкоджає експансія дешевих товарів з країн південного сходу. Однак, по-перше, на даному етапі розвитку, наприклад у Китаї, спостерігається зростання економіки, рівня життя населення, і як наслідок, – заробітної плати. За темпами економічного зростання КНР виходить на перше місце серед високорозвинутих країн світу. ВВП на душу населення на даний час збільшився в 4,5 раза, а продуктивність праці – у 3,6 раза. Заробітна плата зросла у містах в 3,2 раза [5, с. 87]. Тому країна поступово втрачає конкурентну перевагу, основа якої – дешева робоча сила. По-друге, як наголошує Грязнова А., вигідність сучасної торгівлі є не стільки в тому, щоб отримувати більш дешеві товари, скільки в тому, щоб споживач отримував більш різноманітний вибір товарів [1, с. 525]. Діяльність запропонованої компанії і буде налаштована на вирішення даної проблеми, де основними важелями торгівлі як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках будуть служити чинники індивідуальних переваг споживачів.

При цьому залишається проблема створення і впровадження державної програми підтримки і розвитку згаданої кластерної форми організації виробництва і торгівлі. Вітчизняний економіст О. М. Тищенко констатує, що процес розвитку кластерів в останні роки є предметом державної уваги. Але в умовах невизначених питань співпраці, нормативно невизначеного поняття «кластер» держава не може активно впливати на діяльність кластерних утворень і приймати вагомі управлінські рішення. Через це, на його думку, гальмується процес кластеризації в країні [4, с. 27]. Так, дійсно, на даний час держава приділяє велику увагу активізації функціонування об'єднань підприємств. У Концепції економічного розвитку України на період до 2015 р. наголошується про доцільність розвитку технологічних кластерів, які допомагають невеликим компаніям залучати інвесторів у ряд галузей, прискорювати розвиток інновацій [10]. Але на регіональному рівні нерідко здійснення задекларованих ідей приймає форму бюрократичних відносин місцевих органів влади з бізнесом. Загроза отримання залежності, втрата часу на виконання бюрократичних управлінських рішень відлякує керівників підприємств і заважає бізнесу. Саме через це невдало виявилася спроба створення кластера виробників легкої промисловості у Харківській області. Хоча проведені автором соціологічні дослідження засвідчують підтримку керівниками підприємств легкої промисловості Харківської області створення об'єднань та готовність до розгляду пропозицій. Автор цієї статті бачить появу кластера на фоні згуртування виробників навколо асоціації, з послідовним налагодженням діалогу з владою. Активне втручання влади з директивною плановою системою управління було ознакою адміністративно-командної системи радянських часів. В умовах соціалістичної планової економіки такі системи управління, дійсно, були ефективні і відповідали часу. В умовах ринкової економіки такі дії не припустимі. Кластер – формальне поняття і не є юридич-

ною особою. Навколо нього об'єднуються незалежні компанії, установи, які конкурують і разом з тим роблять єдину справу [3]. Тому держава повинна стати частиною кластера і займатися вирішенням питань, які йдуть на користь усім його учасникам.

Відверто кажучи, деякі методи й інструменти економічної діяльності радянської соціалістичної системи прийнятні і в ринковій економіці та викликають увагу в світі. А саме, розвиток виставкової, логістичної діяльності, тощо. До речі, поява кластерів у формі державних об'єднань відбувалася вже у 70-ті роки минулого століття в Радянському Союзі. Після реформи «Золота п'ятирічка», ідеї якої належали професору Харківського інженерно-економічного інституту Е. Г. Либерману, у 1970 р. було нараховано 608 об'єднань, а у 1970 р. їх було вже 3670, серед них: Електросила, Уралмаш, КамАЗ, Більшовичка і т. п. Об'єднання діяли на основі госпрозрахунку, інвестиційної діяльності, кооперації з іншими підприємствами [13]. Треба відзначити, що в сучасній Європі спостерігаються тенденції відзнак централізму. Тут йдеться про відродження єдиної європейської промислової політики, заснованої на єдиних цілях, багаторівневому управлінні та на розвитку європейської кластерної політики, яка повинна з'єднати регіональні кластери в єдиний європейський кластер [11].

ВИСНОВКИ

Таким чином, для ліквідації кризових явищ і розвитку економіки України, в умовах обмежених фінансових ресурсів, заходи бюджетно-податкової політики повинні бути налаштовані на активне стимулювання створення об'єднань середніх підприємств легкої та інших галузей промисловості: споживчого ринку, сільського господарства, які мають потенціал розвитку. Діяльність даних виробничих структур буде сприяти зниженню тіньової діяльності, вирівнюванню соціально-економічного розвитку регіонів України.

Вважаємо, що основними елементами державної програми підтримки і розвитку кластерної форми організації виробництва легкої та інших галузей промисловості, сільського господарства і торгівлі повинні бути:

1. Формування державного органу на рівні міністерства, відомства, який можна вважати частиною кластера, для цілей партнерства, лобювання, підтримки розвитку данної форми виробництва і торгівлі.

2. Проведення інвентаризації збережених основних засобів колишніх і діючих середніх підприємств на території України.

3. Створення сировинної бази для підприємств:

- ✦ розвиток вирощування і виробництва сировини для підприємств текстильних, шкіряних та інших виробів (вирощування льну, відродження підприємств обробки льну, розвиток вівчарства та ін.);
 - ✦ на базі великих хімічних компаній створення середніх підприємств з виробництва синтетичного волокна;
 - ✦ налагодження державними органами імпорту сировини з інших держав на взаємовигідних умовах.
4. Розширення ринку збуту товарів:
- ✦ державна підтримка участі вітчизняних виробників у міжнародних виставках;
 - ✦ розширення виставкової діяльності в містах України.

5. Активізація митної діяльності в Україні:

- ✦ перекриття та ліквідація державними органами каналів надходження через митну територію України контрабандних несертифікованих товарів, посилення відповідальності за торгівлю контрабандними товарами;
- ✦ налагодження імпорту фірмових виробів і посилення контролю за їх екологічністю і якістю. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Грязнова А. Г.** Теория и российская практика [Текст] / Под ред. Грязновой А. Г. и Думной Н. Н. – М. : КНОРУС, 2006. – 688 с.

2. **Ковальчук В. Г.** О проблемах державного стимулювання економічного розвитку регіонів / В. Г. Ковальчук // Теорія та практика державного управління. – ХарPI НАДУ. – 2011. – С. 245 – 251.

3. **Портер М.** Конкуренция, обновленное и расширенное издание : монография. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2010. – 592 с.

4. **Тищенко О. М.** Кластерний підхід до управління регіональним економічним розвитком і перспективи його впровадження в Україні / О. М. Тищенко // Бізнес Інформ. – 2013. – № 2. – С. 25 – 30.

5. **Фисун А.** Экономический прорыв Китая: достижения, перспективы и проблемы / А. Фисун // Экономика Украины. – 2011. – № 5. – С. 84 – 92.

6. **Gillard L.** Sismondi et question du progrès [текст] / L. Gillard // Revue économique, 2011. – P. 1589 – 1591.

7. **Freund C.** Third-country Effects of Regional Trade Agreements [текст] / C. Freund // The World Economy, 2010 – P. 1589 – 1591.

8. **Krygman P.** The Increasing Return Revolution in Trade and Geography / P. Krygman // American Economic Review, 2009. – Vol. 99. – P. 561 – 571.

9. Зона свободной торговли [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

10. Концепция экономического развития Украины на 2008 – 2015 гг. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.feg.org.ua_economics.pdf

11. Международные нормативные акты [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ved.gov.ru/exportcountries/sk/about_sk/laws_ved_sk/1

12. США и ЕС ведут МТ у глухой угол [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bigness.ru/articles/2007-06-22/wto/88079/>

13. Экономическая реформа 1965 года в СССР [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

14. Как обойти острые углы мировой торговли [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mfa.gov.by/press/smi/>

REFERENCES

“Economicheskaja reforma 1965 goda v SSSR” [Economic reform in the USSR in 1965]. <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

Fisun, A. “Economicheskij proryv Kitaia: dostizheniia, perspektivy i problemy” [Economic breakthrough in China: Achievements, prospects and problems]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5 (2011): 84-92.

Freund, C. “Third-country Effects of Regional Trade Agreements” In *The World Economy*, 1589-1591, 2010.

Gillard, L. “Sismondi et question du progres” In *Revue économique*, 1589-1591, 2011.

Griaznova, A. G. *Teoriia i rossiyskaia praktika* [Theory and Russian practice]. Moscow: KNORUS, 2006.

Krygman, P. “The Increasing Return Revolution in Trade and Geography”. *American Economic Review*, vol. 99 (2009): 561-571.

“Kontseptsiiia ekonomicheskogo razvitiiia Ukrainy na 2008 – 2015 gg.” [The concept of economic development of Ukraine for 2008 - 2015 years]. http://www.feg.org.ua_economics.pdf

Kovalchuk, V. H. “Pro problemy derzhavnogo stymuliuvannia ekonomichnoho rozvytku rehioniv” [The problems of state economic development incentives]. In *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia*, 245-251. : KharRI NADU, 2011.

“Kak oboyti ostrye ugly mirovoy trgovli” [How to get around the sharp corners of world trade]. <http://www.mfa.gov.by/press/smi>

“Mezhdunarodnye normativnye akty” [International regulations]. http://www.ved.gov.ru/exportcountries/sk/about_sk/laws_ved_sk/1

Porter, M. *Konkurentsiiia* [Competition]. Moscow: Viliams, 2010.

“SShA i ES vedut MOT u glukhoi ugol” [U. S. and EU lead by the ILO from deaf angle]. <http://www.bigness.ru/articles/2007-06-22/wto/88079/>

Tyshchenko, O. M. “Klasternyi pidkhdid do upravlinnia rehionalnym ekonomichnym rozvytkom i perspektivy ioho vprovadzhennia v Ukraini” [Cluster management approach to regional economic development and prospects for its introduction in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 2 (2013): 25-30.

“Zona svobodnoy trgovli” [Free trade zone]. <http://ru.wikipedia.org/wiki/>